רנ א מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ד סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סימן רסז:
רנא ב מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ל:
רנב ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' לח:
רנג ד מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' כז:
רנד ה ו מיי' שם הל"ו טור ש"ע שם סעיף לה:
רנה ז ח מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הל"ט והל' י סמג עשין סז טוש"ע חו"מ סי' שצ סעי' ט:
רנו ט י מיי' פ"ב מהל' חובל ומזיק הל"ז סמג עשין ע טוש"ע חו"מ סי' תכ סעי' לב וסעי' כה:
רנז כ מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ח סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' לד:
רנח ל מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' לג:
רנט מ נ מיי' שם הל' יב יג טוש"ע שם סעי' לו:
רס ס מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' לג:
רסא ע פ מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"א סמג לאוין שטו:

נושא/מבנה
△ (מחקר) שאלות
▽ תשובות איך נדרש הפסוק שמות כא:כו

נושא
עבד היוצא בראשי אברים האם צריך גט שחרור (להתירו בבת חורין) או לא

תוס' ר"י הזקן

דחלב. שן הקטנים היונקים שאם נפלת חוזרת: ובטל ממלאכתו ואבר שאין לו מלאכה בגלוי לא יצא לחרות: ודלדל בו עצם ואינו חוזר למקומו לעולם: ריבויא הוא ורבה אבר אע"פ שאינו עושה מלאכה גלויה. אבל כל אבר ודאי עושה מלאכה: (בשבילה). אע"ג דבעינן מומין שבגלוי הרי בטל מעשה השינים הקבועים בו שהוא אבר גלוי וכ"כ הר"ם שהרי ביטל מעשה השינים הקבועין באותו עצם. ומסתברא דהלכה כר' עקיבא מחברו ואע"ג דאיכא מכריעין הכרעה שלישית היא ואינה מכרעת שהרי הם לא הזכירו בביאור בין שן ועין בין בשאר ראשי אברים ודמיא להא דתניא בהגוזל זוטא חבית של תרומה שנתגלתה בש"א תעשה זלוף וב"ה א' תשפך הכל א"ר ישמעאל אני אכריע בבית תעשה זלוף ובשדה תשפך הכל. ואמרו כל הכרעה שלישית אינה מכרעת. פי' הואיל ולא זכרו בביאור בין בבית בין בשדה אע"פ שדעתם כך היא הויא הכרעה שלישית וכ"כ ר"ש בפ' ראשית הגז ובהגוזל זוטא. והרי"ף שכתב שאין הלכה כמכריע אלא במשנה אולי לרווחא דמילתא כתב הכי כלומר אפי' הויא הכרעה: כנגד עינו. שנבעת מהקול: תקע. קול התרנגול מיקריא תקיעה. ולסוס צניפה. ולחמור נעירה: נזק שלם דאית ליה דצרורות חייבין נזק שלם ומותיב בפרק כיצד יהא משונה ומשני דשדי בה בזרני. פי' שיש זרעים בכלי ודרך התרנגול להכנים ראשו: חצי נזק דצרורות ניגהו דהא לאו גופיה אזיק אלא כחו: ואם לאו שאינו יכול להבחין בה בין דבר לדבר בדקדוק: אם יכול להשתמש בה כבר שהיה רואה בה קצת הואיל ועכשיו אינו רואה בה כלל יוצא לחירות (וכל זה): שיחק. שגרם לו לצאת מתחת ידו: פטור מלשחרר העובר, שלא יצא העובר לחרות כשיולד. ומסתברא דטעמייהו דרבנן דלא דרשי ושחתה אלא לאפוקי עובר דלאו בר השחתה הוא שהרי לא יצא לאויר העולם. אבל עבד אפי' שלא נתכוון ליגע באבר יוצא לחרות והיינו דאמרי' בב"ק [illegible] ושכחה או שנתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע לענין עבד פלוגתא דרשב"ג ורבנן דתניא הרי שהיה רבו רופא וכו' אלא לרבנן [illegible] אינו יוצא לחרות שהרי לא ידע דבר שיתכוון לו. ופעמא דבכחול לי עיני שיוצא לחרות שהרי נתכוון ליגע באבר אע"פ שלא [illegible] יוצא לחרות נראה שדחה ההיא דרבה וצ"ע. ולפום סוגיא דגמ' הכי דינא ופירושה כמו שכתבנו: סמויה אע"פ שאין רואה בה כלל.

ה) עי' בתוס' ד"ה מגוי ליה;

נושא
הציק זיק השמעת קול

נושא
פג' יפ:
• בחוש הראיה של עבדו
• ובין עבדו
מבנה
①-②
ב' ברייתות בעניין הנ"ל מהו הנ"ל ללמד שניהם

נושא
מחלוקת תנאים בעניין הכאת אבר בלי שהתכוין (האדון) לשחת
תת נושא
• חבלת דין עבר נעשית
• חתיכת יתרת מ"ד עבדו

הואיל ומדרש חכמים הוא. פי' משום הכי אמר דבשאר אברים צריך גט שחרור וא"ת ומה בכך הואיל ומדרש חכמים הוא והלא כמה גופי תורה תלויין שאינם באין אלא מכח דרשה לכן נראה לר"ת דגט זה אינו אלא מדרבנן דחיישינן שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה לפי שאין המדרש ידוע לעולם לכך תקנו גט שחרור וריב"א פירש דודאי שן ועין דכתיב בהדיא בקרא ועלייהו כתיב לחפשי ישלחנו דמשמע חפשי מעיקרא ובהא פשיטא ליה דלא גמר שילוח שילוח מאשה ולכן א"צ גט שחרור אבל שאר אברים דלא נפקי אלא מיתורא דישלחנו ודאי בהכי גמרי שילוח שילוח מאשה ולכך צריך להו גט שחרור: **תרנגול** שהושיט ראשו וכו'. בתרנגול גרסינן נזק שלם ובסוס שצנף חצי נזק וכן מוכח בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף יח:): **מיבעי** ליה לכדתניא הרי שהושיט כו'. השתא משמע דכ"ע דכשלא נתכוון לעין פטור ותימה דבפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כו:) אמר רבה היתה מונחת לו אבן בחיקו ולא הכיר בה ועמד ונפלה לענין עבד פלוגתא דרשב"ג ורבנן וי"ל דשאני הכא דאיכא תרתי לטיבותא שהוא מתכוון לטובה ולא נתכוון לעין כלל אבל ההיא דהתם הוי דומיא לכחול לו עין וסמאה דאיכא חדא לטיבותא שנתכוון לרפאות וחדא לרעותא שנתכוון לעין: **סמויה** וחטטה יוצא בהן לחירות. ואע"ג דלעיל אמר כהויה וסמאה אם אינו יכול להשתמש בה כבר אין יוצא בהן לחירות והכא כיון דסמויה משמע שלא היה יכול להשתמש בה כבר מ"מ הכא שאני דחטטה עשאו מחוסר אבר: **ותנא** תונא כו'. תימה דלא דמי לעוף דמתחילה לא היה בו דבר הראוי לפסול בו דאפילו עינו סמויה בו לא היה פסול אבל עבד הרי היה בו מתחילה דבר הראוי לצאת בו. [ת"י]: **ת"ל** מן העוף ולא כל העוף. תימה ל"ל קרא כיון דמחוסר אבר פסול לבני נח כדדרשינן בפ"ק דע"ז (דף ה:) ובפ"ב דזבחים (ד' קטו.) מכל החי מכל בשר הבא בהמה שחיין ראשי אברין שלה וי"ל דאי לא כתב קרא גבי ישראל הוה מוקמינן קרא דבני נח בישראל ולא לבני נח כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח א"נ ה"א כיון דאישתרי בעל מום בעופות טפי מבהמה אישתרי אפילו מחוסר אבר וקרא דכתיב איירי בבהמה*):

המגוגה

שן דחלב' כתב רחמנא עין, ואי כתב רחמנא עין ה"א מה עין שנברא עמו אף כל שנברא עמו אבל שן לא, צריכא ואימא °כי יכה כלל שן ועין פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שן ועין אין מידי אחרינא לא! לחפשי ישלחנו חזר וכלל 'כלל ופרט וכלל' אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מום שבגלוי ואינן חוזרים אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין א"ה מה הפרט מפורש מומין שבגלוי, ובטל ממלאכתו, ואינו חוזר, אף כל מומין שבגלוי, ואינו חוזר, ובטל ממלאכתו אלמה תניא *תלש בזקנו ודילדל בו עצם עבד יוצא בהם לחירות! לחפשי ישלחנו ריבויא הוא א"ה ריבויא הוא אפי' הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור נמי אלמה תניא *הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אין עבד יוצא בה לחירות? א"כ שן ועין מאי אהני ליה. *ת"ר בכולם עבד יוצא בהם לחירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש, ר"מ אומר אינו צריך, ר"א אומר צריך ר' טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעים לפני חכמים אומרים נראין דברי ר"ט בשן ועין שהתורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר אברים הואיל וקנס חכמים הוא, קנס הוא, קראי קא דרשינן אלא הואיל ומדרש חכמים הוא מ"ט דר"ש? יליף שילוח שילוח מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר ור"מ? אי כתב חפשי לבסוף כדקאמרת השתא דכתב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא *ת"ר הכהו על עינו וסמאה, על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות, כנגד עינו ואינו רואה, כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות אמר רב שמן לרב אשי למימרא דקלא לאו כלום הוא *והתני רמי בר יחזקאל תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו משלם נזק שלם ואמר רב יוסף אמרי בי רב סוס שצנף וחמור שנער ושברו כלים בתוך הבית משלמים חצי נזק א"ל שאני אדם דכיון דבר דעת הוא איהו מיבעית נפשיה *כדתניא המבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד? תקע באזנו וחרשו פטור, אחזו ותקע באזנו וחרשו חייב ת"ר הכהו על עינו וכהתה, על שינו ונדדה אם יכול להשתמש בהן עכשיו אין עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו עבד יוצא בהן לחירות תניא אידך הרי שהיתה עינו כהויה וסמאה, שינו נדודה והפילה אם יכול להשתמש בהן כבר, עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו אין עבד יוצא בהן לחירות וצריכא: דאי אשמעינן הך קמייתא משום דמעיקרא נהורא בריא והשתא נהורא כחישא אבל הכא דמעיקרא נמי נהורא כחישא אימא לא, ואי אשמעינן הא, משום דסמיא לגמרי אבל התם דלא סמיא לגמרי אימא לא, צריכא. *תנו רבנן הרי שהיה רבו רופא ואמר לו לכחול לו עינו וסמאה, לחתור לו שינו והפילה, שיחק באדון ויצא לחירות רשב"ג אומר °ושחתה עד שיתכוין לשחתה ורבנן האי 'ושחתה' מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתניא ר"א אומר הרי שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה פטור מ"ט? דאמר קרא 'ושחתה' עד שיכוין לשחתה ואידך? מושחת-שחתה נפקא ואידך 'שחת שחתה' לא דריש. א"ר ששת הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה עבד יוצא בהן לחירות מ"ט? מחוסר אבר הוא ותנא תונא *תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול יבשה גפה נקטעה רגלה נחטטה עינה ת"ל מן העוף ולא כל העוף א"ר חייא בר אשי אמר רב היתה לו

יתרת

תורה אור

שמות כא
שם
שמות כא

שן דחלב. שן שינק בה דעתיד להחליפה כגון בעבד קטן: **לחפשי ישלחנו.** ריבה לו שלוחים מדלא כתיב חפשי הוא או יצא חפשי: **בטל ממלאכתו.** העין ככמות מראות והשן מללעוס: **ודילדל בו עצם.** השמיטו ממקומו ומחובר בבשר: **יוצא בו לחירות.** אם עצם שאינו חוזר הוא וסופו ליבש וליפול, ואע"ג דעיקר ביטול מלאכה דהאי עצם דזקן לאו מידי הוי עביד, כיון דבגלוי הוא ואינו חוזר הרי הוא כעשרים וארבעה ראשי אברים: **ריבויא הוא.** אינו לשון כלל להיות נידון בכלל ופרט אלא 'ריבה ומיעט וריבה' וריבה הכל: **ולמאי.** יבשה: **א"כ.** דלא ממעט מידי, מיעוט דשן ועין למאי מיעט: **בכולן.** ארבעה אברים קאי: **וצריך גט שחרור.** להתירו בבת חורין: **שאסורה וכתב לו.** דכתיב בהדיא: **אי כתב חפשי לבסוף כדקאמרת.** דלאו חיפושו אלא בשילוח: **השתא דכתיב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא.** וכי אתא 'ישלחנו' לשאר ראשי אברים אתא: **כנגד עינו.** שהכה בכותל והבעיתו בקול ואינו רואה או נתחרש: **ושברו.** בקול: **משלם נזק שלם.** כסומכוס מוקמינן לה בב"ק דאמר בהמה שהזיקה בצרורות משלם נזק שלם: **ושברו את הכלים.** בקולם: **חצי נזק.** כדין צרורות לרבנן דפליגי עליה דסומכוס בב"ק ואמרי אינו משלם אלא חצי נזק לצרורות: **שאני אדם דבר דעת הוא.** האי ניזק וכי מיבעית, מדעתיה קא מיבעית שנותן לבו אל פחד קול הבא פתאום: **וכהתה.** ולא נסמית לגמרי שרואה במקצת: **אם יכול להשתמש.** במראה זה: **וצריכי.** הני תרתי יצא לחירות לאשמועינן דהיכא דאין יכול להשתמש אע"ג דלא סמאה לגמרי הויא השחתה והיכא דסמאה לגמרי אע"ג דכהויה הויא מעיקרא הואיל והיה יכול להשתמש למראיתה בדוחק הויא השחתה: **והשתא נהורא כחישא.** שאין יכול להשתמש: **דמעיקרא נמי נהורא כחישא.** ואע"ג דיכול להשתמש בו אימא לאו 'עין' הוא: **לחתור לו שינו.** לנקרה ולגרר סביב מושבה: **לכדתניא הושיט ידו למעי פרה.** להוציא עוברה פטור דלא נתכוין לעין כלל אבל כחול לי עיני דנתכוין לעין אע"ג שלא נתכוין לשחתה חייב: **מושחת.** נפקא לן הא דר"א פרט לזה שלא נתכוין לשחת כלל 'ושחתה' משמע בעסוק בה הכתוב מדבר ואפ"ה מתכוין לשחתה בעינן: **וחטטה.** הוציאה לחוץ: **ותנא תונא.** כלומר מצינו תנא שלנו המסייענו בזאת: **ואין תמות וזכרות בעופות.** האי קרא דריש הנאמר בכל (כלל) הקרבנות (ויקרא כב) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וגו' לרצונכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים מדלא כתיב לרצונכם *זכר תמים ולישתוק לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו: **נחטטה עינה.** אלמא אף על גב דסמויה מעיקרא, כי חטטה משוי ליה מומא:

יתרת

שמות כא:כו
"וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו"
כ"ו ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שינו

ב"ק פו. גיטין מב:
גיטין שם
* בתוך הסוגריים יש ט' דברי תיקון
ב"ק נה. נח.
שם יח:
שם נח.
*) [וע"ע תוס' זבחים לה: ד"ה אלא ועוד שם סח: ד"ה ונסמית]
נ"ל תמים זכר
שם כו: * עי' ריטב"א

חולין כג. זבחים קטו. [מנחות ו. כה. תמורה יד.]

ΦΦ הסבר לוא"ו בגמ' ד"ה אם יכול [illegible]

Φ נ"ל מאי דקתני אין תמות בעופות
⊕ עי' תוס' ר"י הזקן - פטור מלשחרר העובר, שלא יצא העובר לחרות כשיולד

** נלע"ד על פי תוס' ופרש"י ריטב"א
1- פטור רק אם קיים תרתי לטיבותא
2- מתכוון לאותו אבר כלל

רשב"ג צריך ושחתה למקרה של רופא
ולמאי שפחתו דהוי תרתי לטיבותא

אע"פ שאין לו
[illegible]
ולמאות שהתכוון לאבר

שלא בלב [illegible] אין העבד יצא לחרות
התנאים: מושחת שחתה